

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1976/54

Karar Sayısı:1977/8

Karar Günü:3/2/1977

Resmi Gazete tarih/sayı:8.5.1977/15931

İtiraz yoluna başvuran : Danıştay 8. Dairesi.

İtirazın konusu : 19/3/1969 günlü, 1136 sayılı Avukatlık Yasası'nın 81. maddesinin 2 sayılı bendinde yer alan "Levhada yazılı avukatlardan alınacak giriş keseneği ile yıllık keseneğin miktarı ve bunların ödeneceği tarihleri belirtmek" kuralı Danıştay 8. Dairesince, Anayasa'nın 61. maddesine aykırı olduğu kanısına varılmış ve Anayasa'nın 151. maddesine dayanılarak anılan yasa kuralının iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur .

Danıştay'da iptal davasını açan davacı, yargıçlık görevinden emekliye ayrıldıktan sonra avukatlık yapmak üzere 1136 sayılı Avukatlık Yasasının 4. maddesi uyarınca İstanbul Barosuna başvurmuştur. Adı geçen Baro, emekli yargıç olması nedeniyle davacıdan 10.000,- lira giriş ve 1.080,- lira da yıllık kesenek istemiş ve bu istemini de yazılı olarak 2/2/1976 günü davacıya bildirmiştir. Davacı, kaydını yaptırabilmek için bir yandan İstanbul Barosunun istediği bu parayı 12/4/1976 günü yatırmış öte yandan da, İstanbul Barosu Genel Kurulu'nun konu ile ilgili 20/12/1975, Baro Yönetim Kurulunun 22/1/1976 günlü kararlarının iptali için Danıştay 8. Dairesine başvurmuştur. Davaya bakan Danıştay 8. Dairesi, iptal davasında uygulanması gereken 1136 sayılı Avukatlık Yasasının 81. maddesinin 2 sayılı bendinde yer alan: (Levhada yazılı avukatlardan alınacak giriş keseneği ile yıllık keseneğin miktarı ve bunların ödeneceği tarihleri belirtmek.) kuralının Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek iptal edilmesi için dosyada bulunan ve konu ile ilgili belgelerin onaylı örneklerinin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine ve Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda vereceği karara değin davanın geri bırakılmasına 20/9/1976 gününde karar vermiştir.

III- YASA METİNLERİ:

1- 19/3/1969 günlü ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 81. maddesinin iptali istenen 2 sayılı bendi şöyledir :

"Levhada yazılı avukatlardan alınacak giriş keseneği ile yıllık keseneğin miktarı ve bunların Ödeneceği tarihleri belirtmek"

2- Dayanılan Anayasa Kuralı :

"Madde 61- (20/9/1971 günlü, 1488 sayılı yasa ile değişik)

Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi, resim ve harçlar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulur.

Kanunun belli ettiği yukarı ve aşağı hadler içinde kalmak, ölçü ve esaslara uygun olmak şartıyla, vergi, resim ve harçların muafiyet ve istisnalarıyla nisbet ve hadlerine ilişkin hükümlerde değişiklik yapmaya. Bakanlar Kurulu yetkili kılınabilir."

IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 14/12/1976 gününde Kani Vrana, Şevket Müftügil, Halit Zarbun, Ziya Önel, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, Ahmet Erdoğan, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında dosyanın eksikliği bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ :

İtirazın esasına ilişkin rapor, Danıştay 8. Dairesinin 1976/1036 sayılı, 17/11/1976 günlü yazısına bağlı olarak gelen gerekçeli karar ve ekleri, Anayasaya aykırılığı ileri sürülen yasa kuralı, Anayasa'ya aykırılık görüşüne dayanaklık eden Anayasa maddesi; bunlarla ilgili gerekçeler ve Yasama Meclisleri görüşme tutanakları, konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

İtiraz konusu yasa kuralında, baro levhasına yazılacak Avukatlardan alınacak giriş keseneği ile yıllık kesenek bir arada ele alınmış ve bunların saptanması aynı kurala bağlanmıştır, itiraz yoluna başvuran mahkemenin elindeki iş, hem giriş keseneğine hem de yıllık keseneğe ilişkin bulunması bakımından 1136 sayılı Yasanın 81. maddesinin 2 sayılı bendinin, Danıştay 8. Dairesinin itiraza konu ettiği kapsam içinde incelenerek Anayasaya uygunluk denetiminin yapılması uygun olacaktır.

Barolar, 1136 sayılı Avukatlık Yasasında yazılı ana kurallar uyarınca meslek hizmetleri görmek mesleki ahlâk ve dayanışmayı korumak, avukatlığın genel çıkarlara uygun olarak gelişmesini sağlamak amacıyla kurulan tüzel kişiliğe sahip Kamu Kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır. (19/3/1969 günlü, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu Madde 76). Böyle olunca barolar, Anayasa'nın Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından sözeden 122. maddesi kapsamına girmektedirler. Yasaya göre avukatlığın amacı, hukuksal ilişkilerin düzenlenmesine, her türlü hukuksal sorun ve anlaşmazlıkların adalet ve haklılık ilkelerine uygun olarak çözülmesine ve genellikle hukuk kurallarının tam olarak uygulanması konusunda, yargı kuruluşları ve hakemlerle, resmî ve özel kurul ve kurumlara yardım etmektir. Avukat, bu amaçla hukuksal bilgi ve görgülerini adalet hizmetine ve kişilerin yararlanmalarına sunar. (19/3/1969 günlü, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu: Madde 1 ve 2) Avukatlık bir Kamu hizmeti ve serbest bir meslektir. Her avukat, bölgesi içinde sürekli olarak avukatlık edeceği yerin baro levhasına yazılmakla yükümlüdür ve her avukat Baro yıllık keseneği ödemek zorundadır. (Avukatlık Kanunu : Madde 65, 66).

Avukatlık Yasasının yukarıda açıklanan kurallarına göre baroya yazılacak avukatların giriş ve yıllık kesenek ödemeleri zorunlu bulunduğu ve bu durumun da Anayasa'nın 61. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesi içine giren, bir tür malî yüküm niteliğinde olduğu kuskusuzdur. Anayasa'nın söz konusu 61. maddesinin ikinci fıkrası kuralına göre, resim ve harçlar ve benzeri malî yükümler ancak yasa ile konulur. Böylece Anayasa, her türlü malî yükümün yasa ile konması gerekeceği kuralını düzenlerken güttüğü amaç, keyfi ve sınırsız ölçülere dayalı bir uygulamaya yer verilmemesi ilkesinin korunmasıdır. Bir yasanın malî bir yükümün, yalnızca konusunu belli ederek ilgililere yükletilmesine izin vermesi, o malî yükümün yasa ile konulduğunu kabul etmek için geçerli bir neden sayılamaz. Mali yükümlerin, matrah ve oranları, tarh ve tahakkuku, tahsil yöntemleri, yaptırımları, zaman aşımı gibi çeşitli yönleri vardır. Bütün bu yönleri ile bir malî yüküm yasa da açık bir biçimde ve yeterince belirlenmemiş ise bu durum kişilerin toplumsal ve ekonomik güçlerini ve hatta temel haklarını olumsuz yönde etkileyecek keyfi uygulamalara yol açabilir. Bu nedenlerdir ki kişilere yüklenecek yükümlerin belli başlı öğelerinin, açık bir biçimde ve kesin çizgileriyle yasalarda gösterilmiş olması gerekir.

Olaya gelince; 1136 sayılı Yasa, malî yükümün konusunu ve yükümlülerini 81. maddesinin 2 sayılı bendinde gösterilmiştir. Söz konusu yasa, sadece levhada yazılı avukatlardan giriş keseneği

ile yıllık kesenek alınacağını belirtmiş, her iki keseneğin miktarını, bunların matrah ve oranlarını, tarh, tahakkuk ve tahsil yöntemlerini göstermemiş, yalnızca yıllık keseneği ödemeyenlerin adlarının baro levhasından silineceğini belirtmiştir. Buna karşılık itiraz konusu kural, giriş ve yıllık keseneklerinin miktarıyla ödeneceği günlerin saptanmasını baro genel kurullarına bırakmıştır. Oysa, tarh ve tahakkuktan tahsile değin bir malî yükümün yöntemleri ve miktarı ancak yasalarla belirlenir. Anayasa'nın 61. maddesinin ikinci fıkrasındaki "Kanunla konulur" deyiminin amacı ve içeriği budur. Barolara, malî yükümlülük konusunda sınırları belirsiz yetkiler tanınması, Anayasa Koyucunun gerçek amacını aşan ve kimi sakıncaların doğmasına yol açan bir sonucu oluşturur.

Bütün bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, 1136 sayılı Yasanın 81. maddesinin 2 sayılı bendinin Anayasanın 61. maddesine aykırı olduğu açıktır. Bu nedenle itiraz konusu kuralın iptali gerekir. Bu görüş ve sonuca Ahmet Salih Çebi ve Nihat O. Akçakayalıoğlu katılmamışlardır.

VI- İPTAL HÜKMÜNÜN YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN :

Giriş ve yıllık kesenekler baroların gelir kaynağını oluşturduğuna göre, baroların hizmet ve görevlerinin niteliği ve önemi gözönünde tutulunca, iptal kararıyla ortaya bir boşluk çıkacağı ve bundan da bir takım sakıncaların doğacağı ortadadır. Bu nedenle Anayasa'nın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptal kararının Resmî Gazete'de yayınlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VII- SONUÇ :

1- 19/3/1969 günlü ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun Baro Genel Kurulunun görevlerini düzenleyen 81. maddesinin (2) sayılı bendinde yer alan, "Levhada yazılı avukatlardan alınacak giriş keseneği ile yıllık keseneğin miktarı ve bunların ödeneceği tarihleri belirtmek" yolundaki hükmün Anayasanın 61. maddesine aykırı olduğuna ve iptaline Ahmet Salih Çebi ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla,

2- Anayasa'nın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptal hükmünün, Kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine oybirliğiyle,

3/2/1977 gününde karar verildi

Başkan
Kâni Vrana

Başkanvekili
Şevket Müftügil

Üye
Ahmet Akar

Üye
Ziya Önel

Üye
Abdullah Üner

Üye
Ahmet Koçak

Üye
Şekip Çopuroğlu

Üye
Fahrettin Uluç

Üye

Üye

Üye

Üye

Muhittin Gürün

Lütfi Ömerbaş

Ahmet Erdoğan

Hasan Gürsel

Üye

Ahmet Salih Çebi

Üye

Nihat O. Akçakayalıoğlu

Üye

Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Çoğunluk, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 81. maddesinin ikinci bendinde yer alan, baroya yazılan avukatlardan alınacak giriş keseneği ile yıllık keseneğe ilişkin kuralın, Anayasanın 61. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesi içine giren bir tür mali hüküm niteliğinde olduğu, her türlü mali yükümlülüğün yasa ile düzenlenmesi gerektiği görüşünden hareketle dava konusu kuralın Anayasanın 61. maddesine aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

Anayasanın 61. maddesi aynen şöyledir :

"Madde 61- Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi, resim ve harçlar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulur.

Kanunun belli ettiği yukarı ve aşağı hadler içinde kalmak, ölçü ve esaslara uygun olmak şartıyla, vergi, resim ve harçların muafiyet ve istisnalarıyla nisbet ve hadlerine ilişkin hükümlerde değişiklik yapmaya, Bakanlar Kurulu yetkili kılınabilir."

Kanımızca madde kamu giderlerini karşılamak için alınacak vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükleri öngörmektedir. Barolar bir kamu kuruluşu olmakla beraber, baroya yazılacak avukatlardan alınacak, giriş keseneği ile yıllık kesenek kamu giderleri niteliğinde değildir. Kamu giderlerine bütün yurttaşların güçleri nisbetinde katılmaları zorunlu olduğu gibi bu giderlerle karşılanan kamu hizmetlerinden de tüm yurttaşlar yararlanır.

Barolar mesleki kurumlardır. Baroya yazılacak avukatlardan alınacak giriş keseneği ve yıllık keseneği paralan bu kurumun giderlerine ve mensuplarının yararlarına harcanır, mensubu olmayanlar yararlanamaz.

Bu itibarla giriş keseneği ile yıllık keseneğinin taban ve tavanını kanunda belirtmek Anayasal bir zorunluk değildir.

Öte yandan, keseneklerin miktarlarının kanunla saptanması baroların üye adedine ve yerel koşullara da uygun düşmez. Baro giderleri baroların çalışma alanlarına ve yerel koşullara göre değişeceğinden ve baroya yazılı avukatların sayıları da çok farklı olduğundan Baro giderini karşılayacak gelirin her baronun kendi koşullarına göre baroların genel kurullarınca saptanması doğal ve hatta zorunludur.

SONUÇ:

Esas Sayısı:1976/54

Karar Sayısı:1977/8

Yukarıda açıklanan gerekçelerle çoğunluk kararına karşıyız.

Üye

Ahmet Salih Çebi

Üye

Nihat O. Çebi